

הרה"ג ר' משה אהרון פאליעו זצ"ל

בענין מיגו דזכי לנפשיה*

מרדי חביבי ויקיריו!

מכתבך קבלתי זה כבר, וזה כבר שחפצתי לענות לך, אבל מסרתי את מכתבך למר א. ג. שהוא יכתוב לך דבר מה וזה שני שבועות שהוא מחזק את מכתבך ועדין לא השיב לי, לכן גמרתי שלא להחמיר החשובה יותר מדאוי ואכתוב לך עלייו קצר חד"ת משמי, ועל מכתבך אשיב לך באשר יחויר לך מר ג. את מכתבך.

זכורי כי במכתבך תמהת על החת"ס בענין עבד שכח דבעבד יש לקיים דין הזמה ע"י שאם יוזמו ישלמו להבעלים דמיו כמו בשור, והביא ראי' מסנהדרין עבדא דינאי מלכא קטל גברא וכור' והקשית שאול מה עניין זה לזה, ודאי שצරיך שייעמדו הבעלים מפני/zoma דוקא אם יחרגו את/zomim. הנה קושיתך חזקה בפני עצמו, וצראיך שיקיים/zoma דוקא אם יחרגו את/zomim. הנה קושיתך חזקה היא لماذا אבל נראה שהחת"ס הוקשה לו אם נאמר דלענין רציחה הוא הבעלים על עצמו, א"כ למה באמת צראיך שינאי יעמוד אצל מהיכי תיתני שייעכב זה אם העבד הוא אדון על עצמו דבשלמא בשור אין שם בעלים אחרים אבל בעבד אם הוא הבעלים על עצמו מה לי אם האדון הוא ג"כ בעלים, הלא כח של הבעלים אינם מגרע כחו של העבד על עצמו ולמה צראיך שני בעלים. וכך אמר החת"ס כי באמת אין גם לעבד בעלים אחרים זולת האדון, והבעלות שלו בטלה לגבי בעלות של האדון שיש עליו. וכן מוכחה קצר מדבריו האחרונים שם, וא"כ שפיר יכול לקיים דין/zoma ע"י שישלמו לאדון דמי העבד כמו בשור ממש, זהו נראה כוונתו, ובשאר דבריך ענה לך אח"כ כי איןני זכר בעל פה.

כתובות פ"ה ע"ב יימר בר חשו והוא מסיק ביה זואי בההוא גברא שביק ארבעה וכור' ואמר ר' יוחנן התופס לבע"ח במקום שחב לזרים לא קנה עיי"ש, ופסק המחבר בס"י ק"ה סע"י ב' אם הלווה חייב גם לתופס זכה בתפיסתו מיגו דאי בעי זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה עיי"ש. ועיין בשם ע"ס ק"ג אם חובו של התופס קטן הוא מחייבו של אותו שורצה לזכות עבورو, כגון שחובו של התופס הוא מנה וחובו של אותו שתופס עבورو הוא מאותים, אז לא מהני תפיסה עבورو רק במנה דעת המותר

* מכתב חדשני תורה שליח הגאון המנוח זצ"ל לחולמידו הרה"ג ר' מרדי גיפטער שליט"א בעת שלמד בצעירותו בישיכת טלז באידופה.

אין שיק לומר מיגו دائ בעי זכי לנפשיה וכוי דלא כהב"י דכתב דמהני. והש"ך בסק"ב חלק עלייו ופסק גם בזה מהני משום מיגו זכי לנפשיה במנה זכה נמי לחברו באידך מנה אע"ג דלא שיק לומר במנה השני מיגו دائ בעי זכי לנפשיה, כיון דעתך ליה זכיה בהגבהה זו. ובנתיבות הארץ לסתור דברי הש"ך ופסק כהסמ"ע עי"ש.

ועיין שם בקצתה"ח סק"ב שדעתו כදעת הב"י והש"ך דאם תופס יותר מכדי חובו עבورو ובעור חברו שפיר אמרין מיגו זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה וכמו בשותפין שגנבו והוציא לדעתו ולדעת חברו דמהני אע"ג דעתו חלקו של חברו לא שיק שליחות דין שליח לדבר עברה משום מיגו דיש לו זכיה בהאי הגבהה לנפשי זכי נמי לחברי כמו כן הכא, וזה בתופס מנה עבورو ומנה השני עבור חברו, אבל אם תופס כלו עבור חברו או תלייא בפלוגתא דר"א וחכמים בב"מ גבי מי שלקט את הפאה ואמר הרי זה לפלוני עני, ומעשריך לעני מחלוקת אי אמרין תרי מיגו, ואי לא אמרין חרי מיגו לא מהני עכ"ל הקצתה"ח בקצת קיצור ושינוי.

והנה על דברי הקצתה"ח האחרונים יש לדון טובא דמה שכח דדר"א דעתך ליה תרי מיגו ה"נ אם רוצחה יכול לזכות הכל עבורי חברו ע"י אמרין תרי מיגו. לענ"ד זה איינו, דין זה כלל אמרין בכל מקום תרי מיגו אלא סברא גדולה יש כאן ולא דמי כלל האי תרי מיגו לתרי מיגו דפהה, זה אמרין מיגו دائ בעי מפקיר נכס"י וחזי ליה אין הכוונה דחשביין כאלו כבר הפקיר באמת ויש לנו לדון בזה כאלו היה כבר הפקיר, דא"כ היה יכול באמת לזכות עצמו, וזה دائ אינו, דהרי עשיר הוא, אלא דהכוונה דמייקרי חזי ליה, כלומר כיון שיכול לעשות איזה פעולה, היינו להפקיר, וע"י אותה פעולה יהיה חזי ליה מיקרי גם עכשו שחזי ליה, וכשהעשיר זוכה עבורי העני עיקר הזכה הוא ע"י המיגו دائ בעי זכי הכל לנפשי, ולא על מיגו דזכי לנפשי מקטח זכי נמי לחברו הנשאר, אלא דכיוון שעשיר הוא ואין יכול לזכות לעצמו ע"כ שפיר אמרין דאע"פ שהוא עשיר יש לו דרך לזכות לנפשיה ע"י מיגו دائ בעי מפקיר נכס"י אף שהוא צריך לעשות איזה פעולה מוקדם, וממילא גם בעשיר יכול לזכות לעני דיש כאן מיגו دائ בעי זכי לנפשיה, כלומר יש לו איזה דרך לזכות לעצמו היינו להפקיר מוקדם, אבל מכיוון שיש לו איזה דרך שיוכל לזכות לנפשי אמרין מיגו دائ בעי זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, וחכמים סבירי שלא אמרין הכי שלא מיקרי אי בשי זכי לנפשיה אם צריך לעשות איזה פעולה מוקדם כדי שיוכל לזכות לנפשיה, אבל הכא כשחטא יותר מכדי חובו הרי על הנשאר אי אפשר לזכות לנפשי בשום אופן ולא שיק בזה לומר מיגו دائ בשי זכי לנפשיה אלא עיקר ההיתר הוא מטעם מיגו דזכי לנפשיה כלומר כיון דבמציאות הוא זוכה לנפשיה בחצי יש לו הכח לזכות גם בחציה השנייה לחברו והוא דוקא אם תופס חציה לעצמו, אבל אם תופס הכל לחברו או על חציה הראשונה יש לנו שפיר לומר מיגו

dae'i b'ui zchi lnafshia v'chi nemi lchbro v'shpur zchi ubor chbro, abel ul chzicha shnaya ai. Afshar lnu l'omr miggo d'zchi lnafshii b'chzicha h'reoshona zchi nemi lchbro b'chzicha shnaya, dh'rei ainu zochra k'l b'chzicha h'reoshona le'atzmo, ala ha' zochra ubor chbro, v'ain afshar l'omr canon d'zchi lnafshia v'co' canon da'ainu zochra le'atzmo k'l, cn"l l'halk. V'ha ain sbar'a k'l l'omr shbd'rak zo miggo da'i b'ui zchi lnafshii b'chzicha h'reoshona zochra lchbro b'chzicha shnaya cana la mazinu, ala doka h'ic'a shozcha b'amta le'atzmo b'chzi, az amrinun d'zochra lchbro b'chzicha shnaya v'a'c v'dai la mahni canon tori miggo cn"l.

V'hana afshar h'ya ld'chok v'l'omr di'sh canon miggo a'cher, hi'inyo miggo d'zchi lchbro b'chzi zchi nemi ba'idz'k lchbro v'chzi h'reoshona y'kol l'zochot lchbro u'yi miggo da'i b'ui zchi lnafshii, abel zo la meshmu k'l, dm'fshutot h'sogia dagm' m'vach d'rak ai zchi lnafshii amrinun miggo d'zchi lnafshii zchi nemi lchbro b'chzicha shnaya abel c'shochra lchbro b'chzi h'reoshona la amrinun miggo d'zchi liha b'chzi y'zcha lo nemi ba'idz'k chzi cn"l.

V'hana b'amta afshar di'sh l'omr sbar'a zo miggo d'zchi lchbro b'chzi zchi nemi lo ai'dz'k chzi, l'shitat h'k'zoh"ch g'bi sh'otfin sh'gnbu sh'gabiyahu sh'nayim uiy"sh cl'omr v'oz at'hinu u'la m'tum miggo d'zchi lnafshia b'chzi zchi nemi lchbro, uiyin b'nativot s"k ha' sh'ar'ik l'hsbir h'it'eb h'tum, v'tordf d'br'yo ho'a d'am r'zcha lk'not h'chzi v'chbro h'chzi v'sh'nayim u'shimim h'gabah oz k'l achd z'r'ik l'hiyot sh'li'ah lk'not lo h'chzi, dal"b t'iysha zo cmi sh'monah' ul g'bi krk'u v'co', v'la y'kna la zo v'la zo. Canon sh'ma sh'ho'a zochra lchbro noga' g'm l'zochia shel 'atzmo d'am la iyysha sh'li'ah lchbro la y'zcha g'm ho'a sh'p'ir amrinun miggo d'zchi lnafshii zchi nemi lchbar'i, cl'omr sh'zochra shozcha lchbro mikri shozcha le'atzmo canon sha'zeh n'zrd' le'uni' shlo, abel c'sh'gabiyah ha'achd l'd'utho v'l'd'uth chbro az la amrinun miggo d'zchi lnafshia v'co' canon da'ifilo la y'kna lchbro y'kna ho'a h'lk'no uiy"sh sh'ar'ik.

V'hana l'pi sh'itah zo afshar h'ya b'amta l'omr da'aminun miggo d'zchi lchbro b'chzi zchi liha nemi ba'idz'k chzi, zh'inyo ba'm y'hiyu shni' h'ofsim labu'ch, r'ovon v'sh'mu'on ubor loi, v'chob'vo shel loi ho'a m'atim v'shel r'ovon v'sh'mu'on k'l achd mena, v'k'l achd m'hashlochim y'khol l'hafos ubor loi mina m'tum miggo da'i b'ui zchi lnafshii, abel canon sh'gabiyahu sh'nayim h'rei k'l achd z'r'ik l'hiyot sh'li'ah ubor chbro g'm b'chzi shnaya dal"b t'iysha zo cmi sh'monah' ul g'bi krk'u v'co', v'a'c afshar l'omr dc'mo sh'am h'ya zochra le'atzmo h'mena h'va amrinun miggo d'zchi lnafshii zchi nemi lchbar'i, v'hiy' n'yya sh'li'ah lchbro ubor chzi shni' m'shom d'bel'zo la y'kna g'm ho'a, a'c sbar'a zo afshar l'omr g'c v'sh'kna h'mena ubor chbro, da'aminun d'nusa'ha sh'li'ah g'm ul mina shni', m'shom dal"b la y'zcha g'm h'mena h'reoshona lchbro m'shom d'nusa'ha cmi sh'monah' ul g'bi krk'u v'co', dm'otha

סבירא עצמה שאמרין מיגו דוצי לנפשי כלומר כשותה באמת לעצמו זכי נמי לחברו משום דזה נוגע להקנין שעושה על חצי הראשון שיש בכחו לעשות, כמו כן אמרין מיגו דוצה לחברו במנה הראשון זכה נמי לחברו באידך מנה דגם זה נוגע להקנין שעושה על חצי הראשון שיש בכחו לעשות, ומה לי אם הקנין הוא עבورو או עבר חברו עיקר הדבר הוא שהקנין על המנה הראשון שיש בכחו לעשות דורש ג"כ שיעשה שליח גם על המנה השני דזה נוגע להקנין של המנה הראשון, דכיון דזהו דין בהקנין אין לחלק בין אם הקנין הוא עבورو או עבר חברו.

אבל לשיטת רשי' שהוא שיטת הקוצה"ח ששוחפין שנגנוו שהגביה לדעתו ולדעת חבריו וגם אז מהני מטעם מיגו דוצי לנפשי וכור' אין לו שום צורך בהקנין על חצי השני, שאfilו אם לא יקנה השני מ"מ הוא קונה החצי, והטעם הוא דכיון שיש לו זכות בהחפץ לקנות החצי לעצמו יכול לזכות עבר חברו הנשאר, א"כ אפשר לחלק באמת בין היכא שזוכה לעצמו או לחברו, דהיכא דוצה לעצמו אמרין מיגו דוצי לנפשי כיוון שיש לו זכויות בדבר, אבל היכא שזוכה לחברו אין הכרח לומר כיוון שזוכה לחברו חצי יזכה לחברו באידך חצי דמהיכי תיתי לומר כן.

את כל זה אמרתי מה שנוגע לדברי הקוצה"ח בעניין תרי מיגו שלא שיך כאן תרי מיגו אליבא דכו"ע אבל באמת נ"ל לאפשר לומר DAM תופס כלו עבר חברו שפיר מהני אףלו אם חובו הוא פחות, ועדיף יותר משתפס חצי עבورو וחצי עבר חברו, שלא לדברי הקוצה"ח, עדיף יותר משתפס חצי עבورو משתפס כלו לחברו, והיינו טעם DAM תופס חצי עבورو וחצי עבר חברו כבר האריך בנחיבות שלא מהני ולא שיך ראין לומר מיגו דוצי לנפשיה וכור' עי"ש בארכיות שדחה דברי הקוצה"ח, אבל משתפס כלו עבר חברו יש סבירא לומר דמהני, והיינו קונה חצי חצי, דמתחלת ודאי קונה חברו מה שכגד חובו דעתו שיך מיגו דאי בעי זכי לנפשי וכור' כמו שכח שם בסמ"ע ואח"כ כשהבר קנה חברו בחצי ועדין מונח בידו אם הקנין הוא בהגביה או כשעדיין מושך, אם הקנין הוא במשיכה זוכה החצי השני ג"כ לחברו משום מיגו דאי בעי זכי לנפשי וכור' דכיון כבר נקנה החצי הראשון לחברו אז החצי השני ג"כ זכה בו עוד הפעם מיגו דאי בעי זכי לנפשי וכור' דכמו DAM היה תופס היום כנגד חובו לחברו היה ודאי יכול לתפוס עוד הפעם כנגד חובו לחברו, כמו כן אם היה התפיסה בבחת דמתחלת נקנה החצי הראשון ואח"כ כשהקנין עדין נמשך זכה גם בחצי השני לפחות מטעם זה כנ"ל בפשיטות.

ובזה אסימ לע"ע, וכשאקבל בחזרה את מכתבי ממר ג. אז ענה לך יותר על כל דבריך שם. והנני מחבבך ומוקירך וمبرך בהצלחה מרובה בلمודך, משה אהרן.